

III Trobada de Ràdios Municipals

El Vendrell, 14 de març de 1981

DIPUTACIÓ DE BARCELONA

SERVEI DE PREMSA

16-3-81

Comunicat nº. 1

III TROBADA DE RÀDIOS MUNICIPALS

EL VENDRELL, 14 de març de 1981

L'Òrgan Permanent (abans Coordinadora) de les Ràdios Municipals, compost per representants de dotze municipis de Catalunya, ens prega que donem difusió a les conclusions de la III Trobada de Ràdios Municipals de Catalunya celebrada dissabte passat a El Vendrell.

Com és sabut, en aquesta Trobada el Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona anuncià que el primer cap de setmana del mes d'abril tindran lloc (s'enviarà programa i informació) les primeres Jornades Tècniques de les ràdios municipals. Tambè anuncià que la Diputació de Barcelona ha creat un Centre de Producció de Programes per a les ràdios municipals. Tant les Jornades com el Centre depenen dels Serveis Tècnics de Cultura, organisme creat, en el marc de la Comissió de Cultura de la Diputació, en el darrer Ple del mes de febrer. Aquests Serveis Tècnics de Cultura treballaran en continua relació amb el Servei de Premsa.

(El Centre de Producció de Programes es troba a la seu de l'Institut del Teatre del carrer Elisabets).

La Trobada de El Vendrell segueix en el temps a les celebrades el mes d'octubre a Rubí (I Trobada) i el mes de novembre a Sant Boi (II Trobada). En aquesta III Trobada hi foren presents prop de 40 municipis i més de cent participants, comptant-hi els parlamentaris de la Comissió de Cultura del Parlament de Catalunya: el seu president Xavier Folch (PSUC), Felip Lorda i Marta Mata (PSC), Joan Desclas (CiU), i Pere Portabella, a més del diputat del Vendrell Pep Jai i representant a CC-UCD el també diputat Margalet Miralles. També participà en la III Trobada el vicepresident de la Diputació de València, senyor Enric Peris, qui proposà amb acceptació unànim que les emissores municipals de Catalunya tinguessin en compte en els seus treballs tota l'àrea de parla catalana. Hi participaren també la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma i el Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona.

Adjuntem el Manifest final de la III Trobada, seguit de les conclusions de les ponències programàtica i tècnica, l'ordre del dia, i el capítol del "dossier" de premsa sobre les ràdios municipals editat pel Servei de Premsa de la Diputació. La III Trobada treballà en tres ponències, les dos dites i una tercera polític-jurídica que agafant els elements de les altres dos redactà el Manifest final.

DIPUTACIÓ DE BARCELONA

SERVEI DE PREMSA

III TROBADA DE RÀDIOS MUNICIPALS

RESUM DE LA PONENCIA DE PROGRAMACIÓ

Dins de l'ample abast dels temes vinculats a la Programació de les ràdios municipals hem seleccionat els aspectes que avui ens semblen prioritaris:

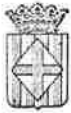
- 1.- Qui dissenya i controla les programacions
- 2.- Paper de la publicitat a la Ràdio Municipal
- 3.- Coordinació de programes entre emissores

En el debat d'aquestes qüestions s'ha decidit plantejar els punts següents:

- 1) Pel que fa al Disseny i Control de les programacions, considerem-- que les emissores municipals han de tenir un funcionament vinculat a l'Ajuntament en la seva qualitat d'organisme plenament representatiu dels ciutadans, tot servant una autonomia suficient per tal d'evitar esdevenir instruments partidistes o sistema de propaganda dels consistoris.

El disseny general de les programacions hauria de tenir en compte la participació de l'Ajuntament, les entitats socio-culturals de la vila i l'equip realitzador de l'emissora. Considerem per altra banda que l'equip realitzador ha de gaudir de plena autonomia en la realització d'aquests programes.

- 2) Creiem que l'emissora municipal ha de finançar-se amb recursos públics. Entenem no obstant, que per a molts municipis es fa inevitable el recurs a sistemes de patrocini. Considerem essencial que la Ràdio Municipal estableixi uns criteris de selecció dels missatges comercials per tal de vetllar pel caire local, el contingut i la forma de les seves emissions.
- 3) La fesomia lingüística de l'emissora municipal s'ha d'adequar a la realitat de la comunitat que preten servir en el marc de norma

DIPUTACIÓ DE BARCELONA

SERVEI DE PREMSA

lització de la llengua catalana. Creiem que una de les funcions més importants de la ràdio municipal és la pedagogia de la llengua i la cultura catalanes a través de programes de divulgació i ensenyament. Remarquem la importància de collaborar en aquesta tasca amb entitats i projectes paral·lels que existeixen dins o fora de la vila.

- 4) Pel que fa a la coordinació de programes entre diferents emissores municipals, la ponència creu que de forma immediata l'Organ Permanent de les Emissores Municipals de Catalunya hauria d'endegar les propostes següents:

- a) Coordinació informativa creant un sistema de correspondències mútues a coordinar bilateralment o a través de l'òrgan permanent.
- b) Intercanvi de programes enregistrats. En aquest punt es considera positiu l'oferiment dels Serveis Tècnics de Cultura de la Diputació de Barcelona.
- c) Producció de programes a emetre en diferit i realitzats per encàrrec exprés de l'Organ Permanent sobre temàtiques d'interès municipal.

- 5) Es proposa l'organització de sessions tècniques monogràfiques que permetin estudiar i debatre punts concrets de la problemàtica de programació (publicitat, llengua, distribució i gestió de programes, control d'audiència, etc...)

(Una Comissió de Programació s'ha establert en el mateix si de l'Organ Permanent -o ex-coordinadora- de les Ràdios Municipals).

JULIOL 1981

FESOMIA DE LA RÀDIO

A CATALUNYA

Breu descripció i
estudi comparatiu de
programacions a les
emissores registrades
de Catalunya.

INTRODUCCIÓ

En la presentació d' aquest treball volem en primer lloc agrair a la Fundació Serveis de Cultura Popular, l'oportunitat que ens ha donat d' ampliar el nostre coneixement de la realitat radiofònica a Catalunya en el transcurs d'aquest estudi.

L' estudi és necessàriament breu car s' ha limitat als aspectes descriptius generals i a una aproximació a la identificació dels programes que avui s' emeten al nostre país. En trobar-se fonamentat en un qüestionari, l' estudi s' ha basat en les respostes obtingudes. Respostes que cal dir, ja des d'ara, que han estat parcials o en moltes ocasions absents obligant-nos a complementar certes dades amb indagacions indirectes. En d'altres, la impossibilitat de prosseguir una determinada línia d'indagació ens ha obligat a abandonar un determinat apartat. Així doncs podem dir que ens hem quedat al límit descriptiu i comparatiu; el proper pas seria el confrontar aquestes dades obtingudes de les emissores amb:

- a) l' opinió i valoració dels usuaris (oients)
- b) una anàlisi i definició de continguts (feta per l' equip investigador i no pel director de l' emissora).

Amb tot, creiem que els resultats que oferim compleixen plenament l'objectiu proposat i estableixen una base damunt la qual bastir noves aportacions al coneixement d'un mitjà tan important com

EL QUESTIONARI

El qüestionari i el seu buidatge han estat preparats per gent de Ràdio, no pas del món de l' estadística, i pretenia cobrir les dades essencials que ens indiquessin un cens²d' emissores a Catalunya i una aproximació a llur oferta en l' abast propi de recepció. Així doncs hi trobem dos grans blocs; un que s' adreça a les característiques estructurals i d' equipaments i un altre que comprèn aspectes de programació.

El qüestionari fou tramès el Maig del 81 a les 45 emissores que componen el panorama radiofònic regulat a Catalunya. Aquest qüestionari anava acompanyat d'una lletra de la Fundació Serveis de Cultura Popular, indicant la seva identitat com comitent del treball i d'una altra de Radiofobistes Associats anunciant la sol.licitud d'una entrevista personal.

Previ acord telefònic o per correu un o dos membres de l' equip es traslladaren a totes les emissores del Principat dedicant una mitjana d' una hora i 30 minuts per entrevista amb el responsable de l' estació a més de les visites a les instal.lacions.

L' atenció als ~~aniversaris~~ ^{aniversaris} ha estat en general adequada tot i que els defectes globals de la nostra ràdio (amateurisme, informalitat, desestructuració) es feren ja palesos a l' hora de concertar i realitzar les visites. Als extrems de l' espectre d' acolliment hem trobat la més gran hospitalitat (~~Ràdio~~ ^{Ràdio} ~~Estalot~~ ^{Estalot}, per exemple), al costat del major hermetisme - per no dir-ne hostilitat- (Radio España de Barcelona).

El buidatge de les dades i la confecció de les gràfiques s'han dut a terme en el mes de Juliol del 1981.

A l' hora de fer el buidatge hem seleccionat les línies del qüestionari que permetien un ús comparatiu entre emissores, tot eliminant aquells punts que només havien trobat una resposta parcial o generalment poc fiable. Així, ha calgut eliminar per manca de dades les qüestions referents a audiència real, volum de publicitat, origen de les notícies i algun altre apartat.

Potser entre l' aridesa de les gràfiques comparatives i les respostes telegràfiques del qüestionari hi caldria una explicació resumida de característiques difícilment quantificables. La necessitat d'aquest apèndix podria sorgir en el procés de reflexió i crítica que esperem haver encetat amb aquest estudi.

LA MANCA DE DADES

Els darrers tres anys han vist la publicació de mitja dotzena de llibres sobre Ràdio a Catalunya (no necessàriament sobre la Ràdio catalana). Hi trobem preferentment reculls d'efemèrides d' emissores (Ràdio Terrassa, Ràdio España, Ràdio Barcelona...), treballs pretesament analítics però de pobríssim contingut ("La Radio Amordazada", de J.Castelló-Rovira, "40 años de Radio" de J.Munsó-Cabús, "Chequeo a la Radio en Cataluña" -recull de converses sobre Ràdio publicat per l' Instituto Oficial de Radio@ifusión y Televisión- Centro Autónomo de Barcelona-. Finalment trobem petits manuals sobre espais informatius a la Ràdio, publicats per professors de la Facultat de Ciències de la Informació de Bellaterra.

Ni en la intenció ni en el contingut cap dels treballs consultats ofereix metodologies adequades a l' estudi de la Ràdio al nostre país.

No obstant, la manca de dades no afecta solament al camp teòric-sociològic sino que comença per ~~les~~ fonts bàsiques de caire descriptiu; el padró d' emissores.

L' estructura de la Ràdio a Catalunya ha experimentat una forta evolució en els darrers 5 anys. Trobem la revolució tecnològica amb ~~el~~ desenvolupament de les Fms, incorporació de l' stéreo, la difussió d'una ràdio amb major atenció al carrer, a la informació i els fets vius. Al costat d' aquestes novetats tècniques hi ha la reestructuració dels mitjans de comunicació de l' Estat, l' augment de potències, noves distribucions de freqüències, progressiva tendència a l' "encadenament" d' emissores, l' aparició del fenomen "Ràdio Municipal", etc...

En aquest estat de convulsió és impossible trobar dades elaborades sobre qüestions teòricament regulades com freqüències i potències. L' Instituto Oficial de Radiodifusión no disposa de dades i les pròpies "cadenaes" (centralitzades majoritariamente a Madrid) tenen una informació trontollosa del que s' esdevé en cada una de les seves emissores locals.

Aquesta absència de dades sobre qüestions fonamentals és encara més palesa quan volem conèixer aspectes més detallats com audiència, cobertura, finançament via publicitat, etc...

Aquest desconeixement de la pròpia activitat no és privatiu de les petites emissores. Un responsable de programes a RTVE Barcelona ens va pregar que FESSIM CONSTAR que no disposen de

cap xifra d'audiència per Catalunya.

Com tot fenomen viu, la Ràdio és quelcom de difícil codificació i quantificació, però creiem que la negligència en els instruments de coneixement i seguiment és particularment greu.

Aquesta situació ha volgut dir doncs que ens ha calgut començar de cap i de nou. Demanant dades emissora per emissora, deduïnt programacions de pautes diàries o de retalls de premsa, completant detalls amb cartes o telefonades posteriors, etc... Tot i així tenim la sensació d'haver fet una exploració epidèrmica que valdria la pena completar en diverses direccions.

LES "CADENES"

Cada dia es fa més difícil parlar d'"estacions radiofòniques" i esdevé més apropiat parlar de "cadenaes". En realitat, d'emissores veritablement independents n'hi ha ben poques car directa o indirectament trobem controls centralitzats. Es podria dir que avui a Catalunya les úniques emissores veritablement locals i "independents" són les Municipals (26 en total a l'hora de redactar aquestes línies).

La dificultat de tractar amb emissores "encadenades" és doble: per una banda l'arbitrària connexió i desconexió de la cadena fan molt difícil qualificar i quantificar els continguts de les programacions. D'altra banda, la pràctica de connectar amb diverses cadenaes. És notable el cas de Ràdio Popular de Figueres que connecta en diferents hores del dia amb RNE 1, cadena SER, Ràdio Peninsular (Programa Consultari Elena Francis) i amb la COPE. Davant d'aquest panorama, qualsevol intent d'estudi

per senzill que sigui es complica enormement.

Remarquem que la legislació apareguda en diferents fases entre les dècades del 60 i del 70 sobre obligatorietat de que totes les emissores d' Ona Mitja instal·lessin també una emissora de Freqüència Modulada, complica la mostra car ens trobem sovint davant d' emissores que compten com a tals però que són en realitat repetidors de materials diversos provinents d' altres centres de producció.

Si en qüestions de programació es fa difícil identificar el paper i relació de les emissores amb les cadenes, aquesta relació esdevé encara més inextricable quan provem d'indagar sobre les línies de difusió de publicitat, finançament, inversió, etc...

IRREGULARITATS ADMINISTRATIVES

Part de l' hermetisme que hem trobat en aquesta recerca a l' hora d'esbrinar el funcionament real de moltes estacions es deu a situacions d'il·legalitat que "de facto" imperen en llurs pràctiques. Aquestes situacions són evidents pel que fa a la contractació de personal, la transgressió del límit permès de publicitat (10% per hora), l' emissió en potències superiors a les autoritzades, etc...La llista de petites pràctiques de dubtosa adequació a la normativa vigent constitueix pel que fa a la Ràdio una síntesi de picaresca o- dit més modernament- de mostres d' economia intersocial. Aquesta picaresca és possible encara donat el caràcter paternalista de la Ràdio Local Regulada, la vinculació de molts dels seus caps encara avui al règim franquista i la descapitalització d'un mitjà de mà d'obra intensiva.

Les irregularitats administratives esmentades (que no detallem en l' estudi però que són dignes d'atenció) posen una barrera evident a qualsevol intent d'indagació sobretot en temps de pressió fiscal i de creixement de l'instint democràtic al país. En un altre marc d'estudi més àmpli s'hauria pogut anar comprovant la veritat de moltes de les dades rebudes per via institucional. Aquí, hem hagut de limitar a aplicar el dubte metòdic, sense massa esperança de sortir-ne.

QUESTIONS DE CLASSIFICACIÓ

En plantejar inicialment el qüestionari érem conscients dels possibles atzucacs conceptuals que sorgirien, sobretot pel que fa a la classificació de programes. Rarament trobem a la Ràdio a Catalunya espais "d'una peça" sino que habitualment hi ha barreges efectives de música, paraula, informacions, comentaris, telefonades. Aquest caràcter mixte de molts espais s'ha pesat de moda en els darrers 5-8 anys i és part de l'intent - debatible - de fer una Ràdio "més viva". Per fer la classificació doncs hem mantingut els "nostres" blocs matisant-los amb les declaracions dels entrevistats i el repàs de programacions. Cal dir aquí que moltes emissores veieren impossibilitats de fornir una programació setmanal completa. En aquests casos hem optat per deduir els blocs d'una programació diària. En qualsevol cas s'han pres opcions moderadament arbitràries a l' hora de classificar un programa com "lleuger", "musical", "femení", etc ...

No obstant, en els gràfics es pot apreciar la tendència de les diverses emissores cap a la informació, la cultura, etc... o cap a espais que giren al voltant de la música i l'entreteniment.

PARTICIPACIÓ

Entre les categories que es "solapen" hi ha la de "participació". Pel que fa a aquest punt hem procurat indicar la magnitud de la pràctica d'intervenció de l'usuari ja sigui en directe a l'estudi o per telèfon; no obstant, el percentatge ha quedat subsumit en els apartats de programes.

MÚSICA

Un cas semblant el trobem amb l'ús de la música. Tot i que el percentatge d'espais estrictament musicals ha estat reflectit amb tota la precisió que era possible, el total d'hores musicals en el còmput paraula-música és sempre superior doncs hi hem incorporat les incorporacions de música a espais lleugers, culturals, etc... Una de les eines que sembla d'òbvia utilització en aquest punt és la cotització de les emissores a la Sociedad General de Autores de España. Aquesta eina no ha donat el rendiment esperat car moltes cadenes tenen convenis globals amb la SGAE i en qualsevol cas, les emissores rebaixen sistemàticament el recompte de minutatge musical per eludir parialment el cànon.

ÚS DEL CATALÀ

Un problema més greu ha sorgit en el càlcul de l'ús del català.

Es evident que cap emissora s'ha preocupat de fer una anàlisi de la utilització de les dues llengües. Més aviat es segueix un criteri ad-hoc depenent de opcions personals o de l'oportunitat de connexions amb una cadena.

En les respostes a preguntes directes sobre el tema, els directors i responsables de les emissores es troben estenallats entre dues grans forces. Per una banda, la necessitat de respondre a una demanda important de sectors culturals i ciutadans per a la "normalització del català". Per altra banda, la constatació de que els publicitaris volen una audiència "castellanescoltant" per als seus productes. La xifra doncs, és sempre imprecisa per les fluctuacions d'aquests criteris i els canvis de programacions. Llevat de mitja dotzena de casos amb una política lingüística clara, ha calgut deduir l'ús del català de les programacions.

Només un estudi aprofundit de les pràctiques, hàbits i usos en la configuració lingüística de la Ràdio a Catalunya ens pot donar una resposta a la qüestió. En el nostre estudi, basat en un qüestionari i no en l'escolta real de les programacions, ha estat difícil superar les complexes exigències del tema. Un tema que presenta un altíssim nombre de variables com per exemple, procedència i formació del personal de micròfon, estructura dels canals publicitaris, demandes locals, pressions polítiques, etc...

Pel que fa al nostre ús de les dades, és evident que no podem fer una distinció entre programes en català i programes en castellà, llevat d'aquelles produccions que provenen en cadena de fora de Catalunya. La pràctica del bilingüisme ad-hoc és la més estesa.

PUBLICITAT

Tal com hem apuntat abans, el càlcul de pràctica publicitària també ha estat conflictiu fins el punt de fer-nos renunciar a una codificació final. Les emissores es reserven molt gelosament les xifres i sense un pes institucional més gran que el d'una Fundació Privada difícilment s'arribarà al fons de la qüestió. No obstant ens ha estat possible calcular la pràctica publicitària en termes de minuts i percentatge sobre el total setmanal en aquells casos on hem obtingut una pauta diària amb referència explícita als "tascons" d'anuncis. Molts problemes qualitius també esperen solució en aquest apartat, per exemple, llengua de la publicitat, àmbit de l'anunciant (local, comarcal, nacional, estatal), producció de la publicitat (a l'emissora, a fora...). També cal tenir en compte la publicitat transnacional servida en cadena i les fluctuacions d'aquest rengle al llarg de l'any. Esperem, no obstant, que les dades recollides siguin força acurades i esperem l'oportunitat de resoldre monogràficament aquest apartat.

AUDIÈNCIES

Aquest tema obviament va lligat a l'anterior. Com abans hem esmentat ni l'emissora més gran del país té servei de control d'audiència. Només les empreses publicitàries duen a terme sondeigs irregulars. Moltes emissores dedueixen llur públic a través de les telefonades a programes. Aquest mètode és clarament imprecís i en el millor dels casos donarà una idea d'àmbit de recepció però rarament obrirà perspectives sobre quantitat i composició de l'audiència.

Les respostes rebudes al qüestionari han estat obscures o

en alguns casos pintoresques. Petites emissores comarcals que declaren una audiència de 800.000 persones ofereixen un motiu de dubte i ponderació.

INFORMATIUS

També ha calgut replantejar la sistematització de procedència en les notícies. Exceptuant els caps de cadena i algun cas especial d' emissora comarcal, es fa molt difícil trobar un aparell sistemàtic de recol·lecció i elaboració de notícies. El teletipus és absent en la major part d' estacions essent font habitual de notícies la premsa local i allò que es "xucla" d'altres emissores. Hem trobat casos d' emissores que quan hi ha alguna notícia interessant "connecten" sense previ avís ni autorització amb RNE. La producció pròpia més arduada l'hem trobat a Vic i Olot on hi ha un esforç deliberat de muntar corresponсалies a localitats de la comarca. En els nostres resums hem establert el percentatge d'informatius sobre la programació total. La proporció entre elaboració pròpia i notícies servides en cadena ~~va~~ demostrat ésser de difícil recull donat que moltes emissores han ~~omitit~~ aquest punt. No obstant, és possible fer una reelaboració del tema a partir de les dades que obren en poder de l' equip de la recerca.

PROJECTES

Entre els projectes immediats podem indicar dues úniques preocupacions: millora dels estudis i augment de potències.

CONCLUSIONS

En un petit estudi com aquest, fonamentat en un qüestionari, no es tractava de "treure" conclusions. És evident que hi ha temes que queden reflectits: la proporció aproximada d'ús del català, la proporció de programes culturals, el total de producció pròpia en relació a la servida en cadena, etc...

Creiem que els gràfics, on trobem les emissores agrupades per "cadena", són prou il·lustratius.

Potser la conclusió més fèrtil d'aquesta breu recerca sigui l'haver fressat un camí que avança en complexíssimes direccions i haver deixat el terreny a punt per uns futurs esforços de caire monogràfic. Ara coneixem directament les dades empíriques bàsiques del que avui configura la fesomia de la Ràdio a Catalunya. Queden per esbrinar en detall gairebé tots els aspectes assenyalats en el qüestionari inicial i els nous que hem descobert com importants. En qualsevol cas, ara ja no començarem de zero sino que podrem abordar cada un dels problemes amb una reraguarda documental prou sòlida.

També voldria ~~afegir~~ ^{afegir} que la visita a les idiosincràtiques estacions radiofòniques de Catalunya ens ha servit - tot i que no queda reflectit en la fredor de les xifres - per redescobrir un fenomen eminentment socio-cultural arrelat en la mateixa essència de la vida local i comarcal catalana; una vida que avui, al costat de defasaments i defectes, té els elements clau del vigor cívic d'una societat en canvi.